

ONDER DE LOEP

HEGGENRANK

In juni kijken we naar Heggenrank (*Bryonia dioica*) en twee hiervoor typische insecten: het Heggenranklieveheersbeestje (*Henosepilachna argus*) en de Heggenrankbij (*Andrena florea*). Heggenrank is een klimmende plant uit de komkommerfamilie (Cucurbitaceae) [figuur 1]. De plant komt in heel Limburg voor, maar is met name algemeen in Zuid-Limburg. Heggenrank wordt voornamelijk aangetroffen in houtwallen, heggen, struwelen en bosranden. De plant heeft handnervige bladeren van ongeveer 10 cm die duidelijk gelobd zijn met drie tot vijf lobben. De plant bezit om te kunnen klimmen typisch gevormde ranken in de vorm van een kurkentrekker. Heggenrank is tweehuizig en heeft trosvormige bloeiwijzen. De bloemen zijn groenachtig wit tot lichtgeel van kleur en bloeien van juni tot en met september. Na bevruchting worden rode bessen gevormd die giftig zijn (HEUKELS, 1910). Een typische bezoeker van Heggenrank is het Heggenranklieveheersbeestje, een kever van 6 tot 8 mm [figuur 2]. De kop, het halsschild en de dekschilden zijn oranje-rood van kleur. De dekschilden hebben in totaal elf zwarte stippen, maar daarvan kunnen er soms enkele ontbreken. Daarnaast zijn de dekschilden behaard. Het Heggenranklieveheersbeestje kan als adult aangetroffen worden van april tot september, met een piek in juni. Heggenranklieveheersbeestjes komen uitsluitend voor op Heggenrank, hun voedselplant. Het Heggenranklieveheersbeestje is, zowel als larve als imago, een planteneter (CUPPEN *et al.*, 2015). Kenmerkend zijn de vraatplekken aan de bladeren. Daarbij wordt het hele bladgroen weggevreten en blijft in de kenmerkende 'gaten' in het blad alleen het bladskelet over [figuur 2]. Vaak kan hierbij ook de opvallende larve, groen met zwarte rugstekels, worden waargenomen [figuur 3]. De typerende vraatplekken vormen een goede aanwijzing om de plant af te zoeken naar de kevers. Deze laten zich namelijk bij verstoring snel vallen en zijn dan niet terug te vinden (persoonlijke mededeling Olaf Op den Kamp, 8 mei 2018). Ook kan op Heggenrank het Aziatisch lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis*) worden waargenomen (Waarneming.nl, geraadpleegd 12 maart 2018). Het Aziatisch lieveheersbeestje is ondanks de grote variatie in kleur goed van het Heggenranklieveheersbeestje te onderscheiden doordat deze geen oranje-rood halsschild heeft (CUPPEN *et al.*, 2015).

Ook specifiek voor Heggenrank is de Heggenrankbij [figuur 4]. Deze zandbij is te herkennen aan het zwarte bruinbehaarde lichaam en een roodachtige kleur op het eerste en tweede achterlijfssegment. De Heggenrankbij is 11-13 mm groot en komt algemeen in Midden- en nog algemener in Zuid-Limburg voor. Deze bij is in Nederland voor stuifmeel geheel afhankelijk van Heggenrank en dus veelal daarop aan te treffen. Als nectarbron wordt naast Heggenrank ook Wilde liguster (*Ligustrum vulgare*) gebruikt. Nesten worden op harde onbegroeide plekken gegraven, soms in groepen. De Heggenrankbij kan worden aangetroffen vanaf maart tot en met september, met een piek in juni (PEETERS, 2012).

Heggenrank wordt aangetroffen in het gehele Maasdal en in heel Zuid-Limburg. De verspreiding van het Heggenranklieveheersbeestje vertoont echter een ander patroon. Er zijn waarnemingen uit heel Zuid-Limburg en uit het noordelijkste puntje van Limburg bij Gennep, maar nauwelijks daartussenin. Dat de waarnemingen in het uiterste noorden geen uitzonderingen zijn blijkt uit meerdere waarnemin-

FIGUUR 1: Heggenrank (*Bryonia dioica*); FIGUUR 2: Heggenranklieveheersbeestje (*Henosepilachna argus*) en vraatplek; FIGUUR 3: Larve Heggenranklieveheersbeestje (*Henosepilachna argus*) (foto's: Olaf Op den Kamp).

FIGUUR 4: Heggenrankbij (*Andrena florea*) (foto: Josee van Oers).

gen uit de omgeving van Nijmegen en Arnhem (CUPPEN *et al.*, 2017). De Heggenrankbij vertoont een vergelijkbaar verspreidingspatroon, maar ze wordt ook aangetroffen in Midden-Limburg (PEETERS, 2012). Zijn er simpelweg minder waarnemers in Midden- en Noord-Limburg, of ontbreken deze insecten daar om een andere reden? Help ons met uw waarnemingen deze vraag te beantwoorden. Geef uw waarnemingen van Heggenrank, het Heggenranklieveheersbeestje en de Heggenrankbij liefst met foto door via Waarneming.nl. Wanneer u wel Heggenrank aantreft, maar na grondig zoeken niet de bij of het lieveheersbeestje, laat ons dat dan ook zeker weten. Dat kan door een opmerking bij de waarneming te plaatsen of door een mailtje te sturen naar natuurbank@nhgl.nl. Wij verloten een Veldshop.nl cadeaubon ter waarde van 20 euro onder de waarnemers. Volg voor meer informatie en de bekendmaking van de winnaar de Facebook-groep: www.facebook.com/groups/onderdeloep.

Martine Lemmens

Literatuur

- CUPPEN, J.G.M., V.J. KALKMAN & G.A. TACOMA, 2015. Veldklapper lieveheersbeestjes. EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- CUPPEN, J.G.M., V.J. KALKMAN & G.A. TACOMA, 2017. Verspreiding, biotoop en fenologie van de Nederlandse lieveheersbeestjes (Coleoptera: Coccinellidae). Entomologische berichten 77(3): 147-187.
- HEUKELS, H., 1910. De flora van Nederland; deel 3. Brill, Leiden.
- PEETERS, T.M., 2012. Bijen: *Andrena* zandbijen. Natuur van Nederland 11(1): 189-238.